

## บทที่ 4

### วิเคราะห์และรายงานผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม” ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษาวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

4.1 ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

4.2 ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

#### 4.1 ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือของการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วยคำถามแบบให้เลือกตอบ (Multiple choice) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ส่วนสำคัญ ดังนี้

##### 4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยออกแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เพื่อรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรตัวทำการศึกษา โดยมีคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คนบริเวณ พิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง ดังปรากฏมีค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในภาคผนวก ก ตารางที่ 1 พบว่ามีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.25 และ 47.45 ตามลำดับ โดยมีช่วงอายุระหว่าง 21-35 ปีมากที่สุดร้อยละ 37.75 รองลงไปที่คืออายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 อายุ 36-45 ปีคิดเป็นร้อยละ 18 อายุ 15-20 ปีร้อยละ 9.25 และอายุ 46 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 6.50 ซึ่งช่วงอายุดังกล่าวสะท้อนให้เห็นกลุ่มผู้ชมที่ให้ความสนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ว่าเป็นประชากรกลุ่มวัยทำงานและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน ทำให้พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการ ทั้งการให้บริการ การจัดแสดง การนำเสนอและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

สำหรับข้อมูลด้านอาชีพดังปรากฏในภาคผนวก ก ตารางที่ 2 พบว่ามีกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียน นิสิตและนักศึกษาจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 34 รองลงไปที่กลุ่มที่รับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจเป็นจำนวนร้อยละ 25.25 ขณะที่อาชีพอิสระร้อยละ 15.25 ส่วนผู้ที่ทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนร้อยละ 11.75 และเป็นเจ้าของกิจการร้อยละ 10.28 ทั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้กำหนด

ให้เพศ อายุและอาชีพ ในงานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์หรือเป็นนัยสำคัญต่อพฤติกรรมความสนใจที่มีต่อพิพิธภัณฑ์และการท่องเที่ยววัฒนธรรม แต่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์กลุ่มผู้บริโภคหรือผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ทั้งในการจัดกิจกรรม ปรับปรุงการบรรยาย การให้ข้อมูลและการสื่อสาร ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชม

ผลการสำรวจรายได้และการศึกษาพบว่าแม้ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับรายได้มีความเกี่ยวข้องกับอาชีพและการศึกษาของกลุ่มประชากรที่มาท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑ์หรือไม่ แต่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 43 และร้อยละ 35 มีรายได้ระหว่าง 10,000 ถึง 19,999 บาทซึ่งปรากฏในภาคผนวก ก ตารางที่ 3 นั้น มีความสัมพันธ์กับอาชีพนั้นคือ ร้อยละ 34 เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา และระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 66.50 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา ถึง ปริญญาตรี ตามตารางที่ 4 ในภาคผนวก ก ซึ่งเท่ากับว่าเป็นกลุ่มประชากรหลักที่ใช้บริการในทุกพิพิธภัณฑ์อย่างชัดเจน

#### 4.1.2 พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

การออกแบบคำถามในส่วนพฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กว้างๆ ไม่เจาะจงลงไปถึงพิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่งแห่งใด เช่นคำถามเกี่ยวกับการรู้จักหรือไม่รู้จัก ชอบหรือไม่ชอบ ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเหตุผลที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ความถี่ในการเข้าชม ความสนใจเรื่องราวที่จัดแสดง และแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกซึ่งผลการสำรวจในตารางที่ 5 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่รู้จักพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์ผ้า และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชรู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ค่อนข้างสูงคือร้อยละ 67 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีที่รู้จักพิพิธภัณฑ์ที่ไปเยือนร้อยละ 62 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไปเยือนพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม รู้จักพิพิธภัณฑ์ที่ไปเยือนร้อยละ 45.75 โดยมีตัวเลขของผู้ที่ไม่รู้จักมาก่อนสูงกว่า เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไปเยือนพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ร้อยละ 43 และไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์มาก่อนถึงร้อยละ 54.25

อย่างไรก็ดีข้อมูลสำรวจพบว่าสิ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวในแต่ละพิพิธภัณฑ์รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นก่อนตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวชมส่วนใหญ่มาจากการรู้จักผ่านสื่อสารมวลชนซึ่งพบจำนวนมากถึงร้อยละ 45.25 จากจำนวน 400 ตัวอย่าง และร้อยละ 27 รู้จักจากคำบอกเล่า ร้อยละ 14 รู้จักจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ดังปรากฏในตารางที่ 6 ภาคผนวก ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนซึ่งหมายถึงวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและมีแนวโน้มทำให้เกิดการตัดสินใจเข้ามาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมี

นัยสำคัญด้วยเช่นกัน และสอดคล้องกับผลสำรวจถึงความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมือง พิษณุโลกและพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในตารางที่ 7 ภาคผนวก ก ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่คือร้อยละ 67.75 จากกลุ่มตัวอย่าง 400 นั้นมีความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก โดยร้อยละ 15 ระบุว่าไม่ตั้งใจ แต่ความตั้งใจเข้าชมเฉพาะพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ตามข้อมูล ในตารางที่ 8 ภาคผนวก ก พบว่าร้อยละ 63 ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชและร้อยละ 51 ไม่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ่านมหาวิทยาลัย นครสวรรค์มีน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ตั้งใจ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกมีตัวเลขผู้ไม่ได้ตั้งใจเข้าชมสูงกว่าผู้ตั้งใจเข้าชม

ตัวเลขดังกล่าวผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สามารถนำไปวิเคราะห์และหาแนวทางทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนพิพิธภัณฑ์ได้รับความประทับใจกลับไปและทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อนำไปบอกเล่าต่อๆ กัน ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งตามผลการสำรวจที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวถึงร้อยละ 27 รู้จักพิพิธภัณฑ์เพราะคำบอกเล่า

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวในแต่ละพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นๆ ว่าต้องการหาความรู้สูงถึงร้อยละ 56 รองลงไปคือการพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 28.50 ตามข้อมูลในตารางที่ 9 ภาคผนวก ก ซึ่งเป็นภารกิจและวัตถุประสงค์หลักของทุกพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผลการสำรวจในเชิงความถี่ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง ตามข้อมูลในตารางที่ 10 ภาคผนวก ก พบว่าร้อยละ 36 มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นมากกว่า 2 ครั้ง ร้อยละ 33.5 มาเที่ยวชมเป็นครั้งแรกและร้อยละ 27 มาเที่ยวชมเป็นครั้งที่ 2 สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวย้อนกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ด้วย ตัวเลขที่น่าสนใจและมีความจำเป็นที่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องให้ความสำคัญเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนพิพิธภัณฑ์อีกหลายครั้ง ซึ่งหมายความว่าพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีการปรับปรุง การจัดแสดงและการนำเสนอตลอดจนการให้บริการความรู้ใหม่ๆ เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่ายและอาจตัดสินใจไม่กลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์

สำหรับพิพิธภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 ตัวอย่างเคยเข้ามาแล้วพบว่าร้อยละ 49.75 คือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ส่วนร้อยละ 22.50 ได้แก่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหวิทยาลัยนครสวรรค์ ขณะที่ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีร้อยละ 17.5 และมีเพียงร้อยละ 8 ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกดังปรากฏในตารางที่ 114 ภาคผนวก ก

ในการสำรวจครั้งนี้ยังพบว่าพิพิธภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 ตัวอย่างให้ความสนใจ/ประทับใจ และไม่ประทับใจโดยมีตัวเลขที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังปรากฏในตารางที่ 12 ภาคผนวก ก นั่นคือร้อยละ 37.50 ประทับใจพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช แต่ร้อยละ 62.50 ระบุว่าไม่ประทับใจ ขณะที่ร้อยละ 37.25 ประทับใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี แต่ร้อยละ 62.75 บอกว่าไม่ประทับใจ สำหรับพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกมหาวิทยาลัยวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่ากลุ่มตัวอย่างประทับใจร้อยละ 31.25 ไม่ประทับใจร้อยละ 68.75 สุดท้ายคือพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างระบุว่าประทับใจร้อยละ 23.25 ไม่ประทับใจถึงร้อยละ 76.75

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าที่พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งสามารถนำไปวางแผน กำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและความประทับใจในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ให้มากขึ้นได้ เพื่อการตัดสินใจเข้าเยี่ยมชมหรือบอกต่อให้ผู้อื่นมาเยี่ยมชมในครั้งต่อไป

สำหรับการออกแบบคำถามถึงสิ่งที่สนใจในพิพิธภัณฑ์โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่กว้างๆ และครอบคลุมการจัดแสดงที่มีอยู่ในทุกพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก บุคคลสำคัญ พระพุทธรูป เช่นพระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสี่ห้จำลองและพระศรีศาสดาจำลอง พระบูชาและวัตถุมงคลอื่นๆ (พระพิมพ์ เหรียญบูชา ผ้ายันต์ เป็นต้น) รวมทั้งผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า สิ่งของเครื่องใช้ในอดีต ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมประเพณี และกลุ่มชาติพันธุ์ ดังปรากฏในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก ซึ่งพบว่าร้อยละ 70.75 สนใจการจัดแสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก ร้อยละ 52 สนใจพระพุทธรูป ร้อยละ 31.50 สนใจเรื่องราวบุคคลสำคัญ ร้อยละ 29.75 สนใจพระบูชาและวัตถุมงคลอื่นๆ ขณะที่ร้อยละ 23.75 สนใจเรื่องศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมประเพณี ส่วนร้อยละ 22.25 สนใจเรื่องผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า ร้อยละ 19.75 สนใจสิ่งของเครื่องใช้คนไทยในอดีตและสุดท้ายคือร้อยละ 4.75 สนใจเรื่องราวกลุ่มชาติพันธุ์

อย่างไรก็ดีตัวเลขที่สะท้อนสิ่งที่ไม่สนใจในพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก มีความสอดคล้องกับข้อมูลในตารางที่ 12 ภาคผนวก ก ที่กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวแสดงความไม่ประทับใจในพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งที่เยี่ยมชมมากกว่าความประทับใจแต่มีความขัดแย้งกับข้อมูลการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นอีก ในตารางที่ 14 ภาคผนวก ก ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามทั้ง 400 ตัวอย่าง จะกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นอีกสูงถึงร้อยละ 74.75และไม่แน่ใจร้อยละ 16.75 มีเพียงร้อยละ 6.75 ที่ระบุว่าไม่กลับมาอีก ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องตระหนัก ให้ความสำคัญรวมทั้งสร้างแรงจูงใจตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและการรับรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

ผลสรุปข้อมูลเปรียบเทียบการรู้จักและช่องทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งที่ทำการศึกษานี้ในตารางที่ 14 ภาคผนวก ก พบว่าค่าความถี่ ( Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ในทุกพิพิธภัณฑ์ และที่สังเกตพบก็คือคำบอกเล่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว และมีนัยสำคัญต่อการวางแผนและการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อก่อให้เกิดความประทับใจและสนใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดการบอกเล่าจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง ซึ่งมีส่วนเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวได้อีกช่องทางหนึ่งโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

#### 4.1.3 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

ผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามปลายเปิดว่ารู้จักหรือไม่รู้จัก ใช่หรือไม่ใช่ เคยหรือไม่เคย ชม ความถี่และเวลาที่ใช้ในการชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ชอบหรือไม่ชอบ ผู้ชมมีความต้องการหรือมีความคาดหวังอย่างไรต่อพิพิธภัณฑ์ เข้าใจหรือไม่เข้าใจและจะกลับมาหรือไม่กลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีอีก

ผลสำรวจพบว่ากลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีรู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้สูงถึงร้อยละ 97 ดังปรากฏในตารางที่ 15 ภาคผนวก ก ซึ่งมีเพียงร้อยละ 3 ที่ไม่รู้จัก ไม่แน่ใจและไม่ระบุความเห็น และยังพบว่าช่องทางที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างประชากรรู้จักมาจากสื่อมวลชนร้อยละ 62 และจากป้ายประชาสัมพันธ์ทั่วไปร้อยละ 20 ส่วนร้อยละ 16 รู้จักพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีจากคำบอกเล่า

จากข้อมูลประสบการณ์และความถี่ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ในตารางที่ 16 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรถึงร้อยละ 86 ไม่เคยมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มาก่อน มีเพียงร้อยละ 14 ที่เคยมาแล้ว และในจำนวนนี้มีร้อยละ 9 ที่มา 2 ครั้งและมีผู้เคยมาแล้ว 3 ครั้งและมากกว่า 3 ครั้งด้วยเช่นกัน

สำหรับจำนวนคนและการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีพบว่าร้อยละ 50 มาเพียงคนเดียว ส่วนร้อยละ 29 มามากกว่า 3 คน และร้อยละ 17 มา 2 คน ทั้งนี้ส่วนใหญ่คือร้อยละ 69 ใช้พาหนะส่วนตัว ขณะที่ร้อยละ 12 ใช้รถประจำทาง ดังปรากฏในตารางที่ 17 ภาคผนวก ก

สำหรับความรู้สึกชอบและไม่ชอบอะไรบ้างในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีของกลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่างมีค่าความถี่ ( Frequency) และค่าร้อยละ ( Percentage)ในตารางที่ 19 มีดังนี้

- ร้อยละ 90 ชอบที่มีของที่ระลึกจำหน่าย

- ร้อยละ 81 ชอบความสะดวก

- ร้อยละ 60 ชอบการจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้านของคนไทยในอดีต
- ร้อยละ 53 ชอบสภาพภูมิทัศน์ซึ่งประกอบไปด้วยเรือนไทยและบ้านไม้และสวน
- ร้อยละ 33 ชอบการแสดงนิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์
- ร้อยละ 16 ชอบนิทรรศการภาพเก่าเมืองพิษณุโลก
- ร้อยละ 7 ชอบการให้บริการทั้งการนำชม การให้ข้อมูลความรู้ และเอกสาร
- ร้อยละ 1 ชอบนิทรรศการกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองพิษณุโลก

ข้อมูลดังกล่าวอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 99 ไม่ชอบชมเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองพิษณุโลก ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยภาพถ่าย นอกจากนี้ มีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 93 ที่ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจกับการให้บริการ และมีกลุ่มตัวอย่างมากถึงร้อยละ 84 ที่ไม่ชอบชมนิทรรศการภาพเก่าเมืองพิษณุโลก ขณะที่ร้อยละ 67 ไม่ชอบส่วนการแสดงนิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ซึ่งแสดงให้เห็นบริเวณด้านหน้าก่อนเข้าชมอาคารจัดแสดงหลัก

ผู้วิจัยยังมีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี เกี่ยวกับความต้องการ 12 ด้านที่ต้องการจะได้รับเพิ่มเติมจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีโดยปรากฏในตารางที่ 23 ภาคผนวก ก มีรายละเอียดดังนี้

- ร้อยละ 46 ต้องการให้มีห้องบรรยายที่ใช้เทคโนโลยีสื่อผสมที่หลากหลาย
- ร้อยละ 45 ต้องการให้มีร้านจำหน่ายหนังสือ
- ร้อยละ 44 ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน
- ร้อยละ 35 ต้องการให้มีบริการพิเศษสำหรับผู้พิการ
- ร้อยละ 22 เท่ากันคือต้องการให้มีการบริการ (ซึ่งในที่นี้หมายถึงการอธิบายนำชม การให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ และเอกสารประกอบการชม ) และอินเตอร์เน็ต
- ร้อยละ 20 เท่ากันคือต้องการให้มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม และเพิ่มป้ายบอกเส้นทาง
- ร้อยละ 19 ต้องการให้มีที่จอดรถ
- ร้อยละ 1 ต้องการให้มีบริการรถจากจุดต่างๆ นำเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์

อย่างไรก็ดี เมื่อเทียบความต้องการกับความไม่ต้องการทั้ง 12 ด้านนั้นปรากฏว่าความไม่ต้องการมีความถี่สูงกว่าทุกด้าน เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์มีพื้นฐานการรับรู้และมีความเข้าใจลักษณะของพิพิธภัณฑ์อยู่แล้วว่าไม่ใช่สถานที่ที่ให้บริการความสะดวกสบายหรือมีความทันสมัยมากนัก แต่ข้อมูลที่สะท้อนความต้องการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ให้พิพิธภัณฑ์นำไปใช้เพื่อลำดับความสำคัญของการจัดการและการให้บริการที่เหมาะสม

สำหรับความสะดวกในการเข้าชมและเวลาที่ใช้ในการชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี ดังปรากฏข้อมูลในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก ซึ่งมีความสำคัญต่อการปรับตัวของพิพิธภัณฑ์และการสร้างความน่าสนใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาที่พิพิธภัณฑ์นานขึ้นด้วยความประทับใจ ซึ่งผลสำรวจมีดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 62 ระบุว่าได้รับความสะดวกมากในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ขณะที่ร้อยละ 37 ระบุว่าสะดวกปานกลาง มีเพียงร้อยละ 1 ระบุว่าไม่สะดวก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 83 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม แต่มีร้อยละ 15 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง และมีเพียงร้อยละ 2 ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง

ส่วนความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจดีมากร้อยละ 50 และเข้าใจปานกลางร้อยละ 49 โดยมีเพียงร้อยละ 1 ระบุว่าไม่เข้าใจ

ข้อมูลสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีที่ปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก เรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมการพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชม พิพิธภัณฑ์คือมีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ แต่มีความไม่แน่ใจ ค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพอใจกับสถานที่และการเที่ยวชมอย่างเป็นอิสระเนื่องจากพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี มีความร่มรื่น สะอาดและภายในอาคารแต่ละหลังได้รับการดูแลทำความสะอาดตลอดเวลา อย่างไรก็ตามสิ่งที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีควรให้ความสนใจคือระยะเวลาในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83 ระบุว่าใช้น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ขณะที่การจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้านที่มีอยู่เป็นจำนวนมากต้องใช้เวลาในการชมและทำความเข้าใจพอสมควร แต่สิ่งที่สะท้อนความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมและตั้งใจกลับมาชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี ดังปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก ที่ส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมและส่วนใหญ่จะพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ และส่วนใหญ่ก็พร้อมจะกลับมาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จึงเป็นสิ่งที่ควรนำไปวางแผนที่จะให้ผู้ชมอยู่ในพิพิธภัณฑ์ยาวนานขึ้นด้วยกิจกรรมหรือการสร้างความประทับใจ

#### 4.1.4 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช

การออกแบบคำถามมีลักษณะคล้ายคลึงกับส่วนที่ 3 แต่มีความแตกต่างในคำถามบางข้อเนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลความสนใจเฉพาะเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ที่มีความแตกต่างจากพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี ได้แก่คำถามชอบหรือไม่ชอบอะไร โดยมีคำตอบย่อยเกี่ยวกับศิลปวัตถุที่จัดแสดงเช่นเครื่องถ้วยสมัยต่างๆ เครื่องอัฐบริขาร พระพิมพ์ดินเผา พระพุทธรูป (พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์ พระศรีศาสดา) เป็นต้น จากข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่สำรวจ ณ พพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช รู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ร้อยละ 62 ส่วนอีกร้อยละ 26 ไม่รู้จัก ส่วนที่เหลือไม่แน่ใจและไม่ระบุ โดยช่องทางที่ทำให้รู้จักมาจากสื่อมวลชนร้อยละ 29 โดยร้อยละ 24 รู้จักจากคำบอกเล่าและร้อยละ 18 รู้จักจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ แต่มีข้อสังเกตคือร้อยละ 29 ไม่ระบุช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชให้ข้อมูลประสบการณ์และความถี่ในการเข้าชม ตามตารางที่ 14 ภาคผนวก ก ซึ่งพบว่าร้อยละ 40 เคยมาพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ขณะที่ร้อยละ 53 ไม่เคยมาเข้าชม ส่วนความถี่ในการชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชก็พบว่าร้อยละ 53 มาเป็นครั้งแรก ส่วนผู้ที่มามากกว่า 3 ครั้งมีจำนวนร้อยละ 18 และที่เคยมา 2 ครั้งมีจำนวนร้อยละ 15

ข้อมูลจำนวนคนและวิธีการเดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี ตามตารางที่ 17 ภาคผนวก ก พบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ร้อยละ 55 มีจำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไป โดยร้อยละ 25 มากัน 2 คน ส่วนร้อยละ 15 มา 3 คน

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชแสดงความรู้สึกโดยเรียงตามลำดับสิ่งที่ชอบมากไปหาน้อยตามข้อมูลในตารางที่ 20 ภาคผนวก ก ดังนี้

- ร้อยละ 78 ชอบการจัดแสดงศิลปวัตถุประเภทพระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์โลหะ และพระพิมพ์แบบอื่นๆ
- ร้อยละ 78 ชอบความสะอาดภายในพิพิธภัณฑสถาน
- ร้อยละ 73 ชอบพระพุทธรูปที่ประดิษฐานในวิหาร ได้แก่พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์จำลอง และพระศรีศาสดาจำลอง เป็นต้น
- ร้อยละ 49 ชอบสภาพภูมิทัศน์รอบพิพิธภัณฑสถาน
- ร้อยละ 30 ชอบนิทรรศการเครื่องถ้วยได้แก่ สังคโลก เบญจรงค์และลายคราม



- ร้อยละ 24 ชอบนิทรรศการการแสดงเครื่องอัฐบริขารที่พระมหากษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์ตลอดจนบุคคลสำคัญถวายแด่เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร องค์ก่อนๆ
- ร้อยละ 24 ชอบการแสดงตู้พระธรรมลายรดน้ำแบบต่างๆ และคัมภีร์ใบลาน
- ร้อยละ 11 ชอบการให้บริการได้แก่การนำชม การให้ข้อมูลความรู้ทั่วไป การให้เอกสาร

จากข้อมูลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลกนั่นคือเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงการพบพระพิมพ์ดินเผากรุวัดนางพญา ที่เรียกว่าพระนางพญา ซึ่งพระพิมพ์ดังกล่าวจัดแสดงให้ชมในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ด้วยทำให้ตัวเลขความถี่ความพึงพอใจมีจำนวนสูงสุด สำหรับตัวเลขความไม่พึงพอใจหรือไม่ชอบเรื่องการให้บริการที่สูงถึงร้อยละ 88 ส่วนหนึ่งเพราะเจ้าหน้าที่ไม่พอให้บริการนักท่องเที่ยวและข้อมูลประกอบการชมนิทรรศการมีน้อย การจัดแสดงที่นักท่องเที่ยวไม่ชอบสูงถึงร้อยละ 75 คือนิทรรศการเครื่องอัฐบริขาร ที่เป็นของใช้ส่วนตัวของเจ้าอาวาสในอดีต และร้อยละ 69 ไม่ชอบนิทรรศการเครื่องถ้วยสังคโลก เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เครื่องลายคราม ซึ่งจัดแสดงในตู้กระจกใสดุจแจแนหนาเพื่อความปลอดภัย และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่แสดงความไม่ชอบสภาพภูมิทัศน์ถึงร้อยละ 51 เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชตั้งแต่ภายในวิหารพระพุทธรชินราช วิหารพระศรีศาสดา จำลองและวิหารพระพุทธรชินสีห์จำลอง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้าไปนมัสการค่อนข้างหนาแน่นและตลอดเวลา

ส่วนผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช เกี่ยวกับความต้องการ 12 ด้านตามข้อมูลในตารางที่ 24 ภาคผนวก ก มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- ร้อยละ 76 ต้องการให้มีป้ายบอกทางเข้าพิพิธภัณฑสถานและห้องจัดแสดงที่อยู่ในวิหารส่วนอื่นๆ
- ร้อยละ 48 ต้องการการบริการ (ในที่นี้หมายถึงการอธิบายนำชม การให้ข้อมูล และเอกสาร)
- ร้อยละ 38 ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนร้อยละ 21 ต้องการให้มีห้องบรรยายที่ใช้สื่อหลากหลาย (Multi Media)
- ร้อยละ 20 ต้องการให้มีที่จอดรถเพิ่มเติม
- ร้อยละ 17 ต้องการให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชเพิ่มกิจกรรมพิเศษ

- ร้อยละ 12 ต้องการให้มีบริการอินเทอร์เน็ต
- ร้อยละ 11 ต้องการให้เพิ่มบริการสำหรับคนพิการ
- ร้อยละ 10 ต้องการให้มีร้านจำหน่ายหนังสือ

ค่าความถี่ดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์จริงเนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระพุทธชินราชไม่ได้แยกออกจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรวิหาร แต่ใช้พื้นที่ภายในวิหารพระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์จำลองและพระศรีศาสดาจำลอง ในการจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุต่างๆ และอยู่แยกจากกัน ไม่มีสัญลักษณ์บอกทางไปยังพิพิธภัณฑ์ ขณะที่การบริการนำชมก็เป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งเนื่องจากบุคลากรพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมีน้อยและเปิดให้บริการ 7 วันไม่มีวันหยุด นอกจากนี้เอกสารประกอบการชมพิพิธภัณฑ์ยังไม่มีมีการปรับปรุงเนื้อหาใหม่ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจและไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดงมากนัก

ผลสำรวจความเห็นนักท่องเที่ยวต่อการได้รับความสะดวกในระหว่างการเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชอย่างไร มีดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 55 ระบุว่าสะดวกปานกลาง ร้อยละ 43 ระบุว่าสะดวกมากและร้อยละ 2 ระบุว่าไม่สะดวก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 65 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม ร้อยละ 26 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง มีเพียงร้อยละ 5 ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง

ส่วนความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจปานกลางร้อยละ 62 และเข้าใจดีมากร้อยละ 14 โดยร้อยละ 24 ระบุว่าไม่เข้าใจ

ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมีลักษณะคล้ายกับที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีโดยเฉพาะการใช้เวลาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งส่วนใหญ่ระบุว่าใช้น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ซึ่งเป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์ควรนำเป็นข้อมูลวางแผนให้ผู้ชมมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ให้มากขึ้น ทั้งการเล่าเรื่องและการนำชมที่ดึงดูดความสนใจ

ข้อมูลสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งพาผู้อื่นมาเยี่ยมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์คือมีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมพิพิธภัณฑ์แต่มีความไม่แน่ใจ ค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก

#### 4.1.5 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้วิจัยออกแบบคำถามคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑสถานผ้าพื้นบ้านจำพวกและพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลกและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราช ยกเว้นบางคำถามที่ต้องการข้อมูลเฉพาะเจาะจงลงไปได้แก่เหตุผลที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานผ้าและชอบหรือไม่ชอบอะไรในพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งลักษณะคำตอบที่ให้กับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลีกตอบนั้นมีความสัมพันธ์กับการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถาน

ผลสำรวจการรู้จักและช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรในตารางที่ 15 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างรู้จักร้อยละ 52 อีกร้อยละ 40 ไม่รู้จัก โดยรู้จักผ่านการแนะนำของมีคฤศเทศก์มากกว่าช่องทางอื่น ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงว่าพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่บริษัทนาเที่ยวบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยว

ประสบการณ์และความถี่ในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานผ้าของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สำรวจ 100 ตัวอย่างในตารางที่ 16 ภาคผนวก ก พบว่าเคยมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ร้อยละ 71 และร้อยละ 29 ไม่เคยมา โดยในจำนวน 100 ตัวอย่างดังกล่าวพบว่าเป็นครั้งแรกร้อยละ 30 แต่มีตัวเลขร้อยละ 26 ที่จำไม่ได้และอีกร้อยละ 14 ไม่ระบุความถี่ ซึ่งขัดแย้งกับตัวเลขประสบการณ์การเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ที่ระบุว่าเคยมาถึงร้อยละ 71

สำหรับจำนวนคนที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานผ้า พบว่าส่วนใหญ่มาด้วยกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ส่วนที่เดินทางมาชมเพียงคนเดียวมีร้อยละ 17 ดังข้อมูลในตารางที่ 17 ภาคผนวก ก และมีความหลากหลายในการเดินทางโดยเป็นรถส่วนตัวร้อยละ 41 ส่วนรถประจำทางร้อยละ 24 และเดินทางมาโดยรถนำเที่ยวร้อยละ 23

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรแสดงความรู้สึกโดยเรียงตามลำดับสิ่งที่ชอบมากไปหาน้อยตามข้อมูลในตารางที่ 21 ภาคผนวก ก ดังนี้

- ร้อยละ 91 ชอบความสะอาดภายในพิพิธภัณฑสถาน
- ร้อยละ 50 ชอบนิทรรศการผ้าและการแสดงวิถีชีวิตชาวไทยครั้งที่อพยพมาจากญครั้ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอยู่อาศัยและอยู่อาศัยอย่างกระจัดกระจายในพื้นที่ อ. บางระกำและ อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก
- ร้อยละ 33 ชอบของที่ระลึก ได้แก่ผลิตภัณฑ์จากร้านจิตรลดา เสื้อผ้าฝ้าย ผ้าไหมพื้นเมืองจากที่ต่างๆ และของที่ระลึกที่ทำจากผ้า ซึ่งมีร้านจำหน่ายอยู่ภายในพิพิธภัณฑสถานผ้า
- ร้อยละ 32 ชอบสภาพภูมิทัศน์

- ร้อยละ 31 ชอบนิทรรศการเครื่องมือทอผ้า
- ร้อยละ 16 ชอบหรือพึงพอใจการให้บริการ
- ร้อยละ 15 ชอบหรือพึงพอใจนิทรรศการฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือร้อยละ 85 ไม่ชอบ

หรือไม่พึงพอใจที่จะชมนิทรรศการฉลองพระองค์ ร้อยละ 84 ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจการให้บริการ ร้อยละ 69 ไม่ชอบนิทรรศการเกี่ยวกับเครื่องมือทอผ้า ร้อยละ 68 ไม่ชอบสภาพภูมิทัศน์รอบพิพิธภัณฑ์ และร้อยละ 67 ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจเกี่ยวกับของที่ระลึกที่จำหน่ายในพิพิธภัณฑ์ แต่ที่น่าสังเกตคือกลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่างมีจำนวนมากถึงร้อยละ 15 ที่แสดงความชอบหรือพึงพอใจกับนิทรรศการฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทั้งๆ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นสิ่งที่หาชมได้ยากและไม่มีจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ด้วยเช่นกัน

จากตารางที่ 21 ในภาคผนวก ก เป็นการสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวด้านความต้องการให้มีเพิ่มขึ้น ณ พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร มีผลสรุปดังนี้

- ร้อยละ 36 ต้องการให้มีร้านจำหน่ายหนังสือ
- ร้อยละ 25 ต้องการให้มีการบริการเพิ่มขึ้น
- ร้อยละ 24 ต้องการให้มีบริการสำหรับคนพิการ
- ร้อยละ 19 ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชน
- ร้อยละ 16 เท่ากันคือต้องการให้มีบริการอินเทอร์เน็ตและร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- ร้อยละ 15 ต้องการให้มีป้ายบอกเส้นทางที่นำมาสู่พิพิธภัณฑ์ผ้า
- ร้อยละ 9 ต้องการให้มีห้องบรรยายด้วยการใช้สื่อผสมที่หลากหลาย ( Multi media)
- ร้อยละ 8 เท่ากันคือความต้องการให้มีห้องสมุดและรถบริการนำชมพิพิธภัณฑ์
- ร้อยละ 7 ต้องการให้พิพิธภัณฑ์มีกิจกรรมพิเศษ

ทั้งนี้เมื่อเทียบความต้องการแล้วพบว่ามีความถี่น้อยกว่าความไม่ต้องการ ตามรายละเอียดในตารางที่ 25 ภาคผนวก ก เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ผ้าตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยนเรศวรริมถนนสาย 117 ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก มีป้ายประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์เด่นชัด พิพิธภัณฑ์ก็อยู่ในอาคารที่มีเครื่องปรับอากาศซึ่งมีการทำความสะอาดตลอดเวลา รวมทั้งมีที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ความสะดวกและใช้เวลาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ตามข้อมูลในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก มีรายละเอียดดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 60 ระบุว่าสะดวกปานกลาง ร้อยละ 40 สะดวกมาก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 39 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม ร้อยละ 37 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง และร้อยละ 24 ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง

ขณะที่ความสะดวกในการเดินทางรวมทั้งเวลาที่ใช้ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องนำไปใช้ในการบริหารจัดการทั้งการแสดงและจำหน่ายสินค้าภายในพิพิธภัณฑ์ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์สำรวจร้อยละ 40 ระบุว่าการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์สะดวกมาก ขณะที่ร้อยละ 60 เห็นว่าสะดวกปานกลาง ดังข้อมูลในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก ส่วนการใช้เวลาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ที่ปรากฏในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก ด้วยนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 39 ใช้เวลาในพิพิธภัณฑ์ไม่ถึง 1 ชั่วโมง ส่วนร้อยละ 37 ใช้เวลาระหว่าง 1 -2 ชั่วโมง

อย่างไรก็ดีความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ผ่านนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจปานกลางร้อยละ 60 และเข้าใจดีมากร้อยละ 23 โดยร้อยละ 17 ระบุว่าไม่เข้าใจดังปรากฏในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก

ข้อมูลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก ในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ที่มีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม เช่นเดียวกับการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ แต่มีความไม่แน่ใจค่อนข้างสูงเช่นกัน

#### 4.1.6 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัย

##### ราชภัฏพิบูลสงคราม

การออกแบบสอบถามในส่วนที่ 6 ก็เช่นกันมีความคล้ายคลึงกับคำถามในส่วนที่ 4 -6 แต่เนื่องจากรูปแบบและการจัดแสดงมีความแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชนั่นคือพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ออกแบบการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีสื่อผสม ( Multi media) ผู้วิจัยจึงออกแบบคำถามบางข้อให้มีความสัมพันธ์กับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลือกล่าคำตอบจากประสบการณ์จริง

ข้อมูลเปรียบเทียบในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม ณ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงครามรู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ร้อยละ 44 ส่วนร้อยละ 47 ระบุว่าไม่รู้จักรู้จัก โดยช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกคือสื่อสารมวลชนร้อยละ 42 และจากคำบอกเล่าร้อยละ 32

จากข้อมูลประสบการณ์และความถี่ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกพบว่ากลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่างเคยมีประสบการณ์ชมแล้วร้อยละ 45 และไม่เคยชมมาก่อนร้อยละ 51 โดยในจำนวนนี้สอดคล้องกับความถี่ที่จะบูมมาเป็นครั้งแรกร้อยละ 50 และมาแล้ว 2 ครั้งร้อยละ 20 ขณะที่ร้อยละ 10 ระบุว่ามากกว่า 3 ครั้ง ดังปรากฏในตารางที่ 14 ภาคผนวก ก

การสำรวจจำนวนคนและการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตามข้อมูลในตารางที่ 15 ภาคผนวก ก พบว่าร้อยละ 63 มาชมด้วยกันมากกว่า 3 คน ขณะที่ร้อยละ 17 มาชม 2 คน ขณะที่วิธีการเดินทางพบว่ามาโดยรถส่วนตัวร้อยละ 36 ส่วนร้อยละ 31 เป็นการโดยสารรถประจำทาง และร้อยละ 20 มาที่รถนำเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความรู้สึกต่อการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตามข้อมูลในตารางที่ 15 ภาคผนวก ก ซึ่งร้อยละ 58 ระบุว่าชอบ แต่ร้อยละ 28 ตอบว่าเฉยๆ มีเพียงร้อยละ 7 ที่ระบุว่าชอบมาก

หัวใจสำคัญของการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์คือสิ่งของที่จัดแสดงและบรรยากาศทั่วไปในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก แสดงความรู้สึกชอบและไม่ชอบอะไรบ้างดังข้อมูลในตารางที่ 18 ภาคผนวก ก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ร้อยละ 72 ชอบหรือพึงพอใจชมนิทรรศการสื่อผสม ( Multi media) ที่มีทั้งภาพเสียงและแบบจำลอง
- ร้อยละ 60 ชอบหรือพึงพอใจนิทรรศการประวัติศาสตร์สังคมเมืองพิษณุโลกที่อธิบายด้วยภาพจำลองและให้ข้อมูลในแต่ละยุคสมัย
- ร้อยละ 52 ชอบนิทรรศการภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจัดแสดงด้วยภาพขนาดใหญ่และผู้ชมเปิดชมวิถีทัศน์การแสดงให้เห็นพร้อมตัวอย่างเช่นดนตรีมังคละ เป็นต้น
- ร้อยละ 33 ชอบสภาพภูมิทัศน์ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตั้งอยู่เชิงสะพานเอกาทศรถ ริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก
- ร้อยละ 9 ชอบหรือพึงพอใจการให้บริการนำชม การให้ข้อมูลและเอกสารประกอบการชมพิพิธภัณฑ์

- ร้อยละ 3 ชอบหรือพึงพอใจเรื่องความสะดวก

ตัวเลขความถี่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่สำรวจ ณ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ไม่พึงพอใจเรื่องความสะดวกถึงร้อยละ 97 ไม่ชอบการให้บริการถึงร้อยละ 91 และไม่ชอบสภาพภูมิทัศน์ถึงร้อยละ 67 เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ภายในสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ส่วนถนนวังจันทร์ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้ถือเป็นสาระสำคัญที่พิพิธภัณฑ์สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์และมีผลต่อการบอกเล่า หรือชักชวน เพื่อนหรือคนในครอบครัวมาสัมผัสประสบการณ์ในครั้งต่อไปได้เพิ่มขึ้น

การสำรวจความเห็นเรื่องความสะดวกในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก และการใช้เวลาในการชม มีดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 60 ระบุว่าสะดวกปานกลาง โดยร้อยละ 40 ระบุว่าสะดวกมาก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 76 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม ร้อยละ 16 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง มีเพียงร้อยละ 1 ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมงและร้อยละ 7 ไม่ระบุระยะเวลาที่ใช้ในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

ส่วนความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจปานกลางถึงร้อยละ 86 และเข้าใจดีมากร้อยละ 6 โดยร้อยละ 2 ระบุว่าไม่เข้าใจดังปรากฏในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก

ข้อมูลสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่ศึกษาวิจัยโดยเฉพาะในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์อีกดังที่ปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก ซึ่งมีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ แต่มีความไม่แน่ใจ ค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน

#### 4.2 ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้เป็นกรอบ (Framework) ในการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้

- 4.2.1 สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของแต่ละพิพิธภัณฑ์

4.2.2 ความเห็นที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากงานเสวนา

4.2.3 ข้อค้นพบ

#### 4.2.1 สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา

##### 4.2.1.1 งบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑทั้ง 4 แห่งที่ทำการศึกษาคือ งบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายประจำ ( Fix cost ) ได้แก่ เงินเดือน ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ) นอกจากนี้ยังมี สถานการณ์ที่เป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับงบประมาณนั้นคือค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถคำนวณล่วงหน้าได้หรือค่าใช้จ่ายที่คำนวณได้แต่มีการเปลี่ยนแปลงของราคาวัสดุได้แก่ ค่าซ่อมบำรุง อาคารสถานที่ ค่าทำงานนอกเวลาของพนักงาน ค่าจัดทำข้อมูลใหม่ๆ รวมทั้งช่องทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นต้น

เมื่องบประมาณเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑส่งผลให้แต่ละพิพิธภัณฑไม่สามารถเพิ่มเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเพื่อรองรับหรือให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งสถานการณ์ที่เป็นปัญหานี้เกิดขึ้นทั้งกับพิพิธภัณฑของรัฐ พิพิธภัณฑที่อยู่ภายใต้การกำกับของมหาวิทยาลัย และพิพิธภัณฑเอกชนคือพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวี

พรศิริ บุรณเขตต์ ผู้บริหารพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวี ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบัน (พ.ศ. 2552) พิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีมีรายได้จากค่าเข้าชมเดือนละประมาณ 3 หมื่นบาท มีค่าใช้จ่ายประจำคือค่าจ้างพนักงานดูแลจำนวน 7 คน หากใช้ฐานคิดค่าแรงขั้นต่ำสุดที่ 200 บาทต่อคนต่อวัน รวมกับค่าใช้จ่ายประจำเช่นค่าสาธารณูปโภคแล้วจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 2 ,000 บาทต่อวัน รวมต้นทุนค่าใช้จ่าย 50,000 - 60,000 บาทต่อเดือน โดยมีวันหยุดพิพิธภัณฑเพียงวันเดียวคือ วันจันทร์ ขณะที่กลุ่มผู้ใช้บริการเข้าชมพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวในประเทศ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจ โดยพรศิริให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่าพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีประสบภาวะขาดทุนทุกเดือนยกเว้นช่วงเดือนพฤศจิกายน ธันวาคมและมกราคม แต่สิ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑยังสามารถดำรงอยู่ได้มาจากรายได้จากการจำหน่ายหนังสือที่เขียนเอง รวมทั้งการจำหน่ายโปสการ์ดที่ออกแบบเองและเป็นสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีรวมทั้งรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึกต่างๆ โดยผู้บริหารพิพิธภัณฑไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือเงินเดือน แต่มีรายได้จากค่าต้นฉบับหนังสือและค่าออกแบบโปสการ์ด รวมทั้งการออกแบบรูปวาดการ์ตูนต่างๆ



วิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของพรรษคือการพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด ต้องออกแบบสร้างสรรค์ผลงานเพื่อไปนำไปผลิตของที่ระลึกจำหน่ายในพิพิธภัณฑ์ ส่วนการระดมทุนเป็นอีกหนึ่งวิธีการโดยผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี คือ จ.ส.อ. ทวี บุรณเขตต์ ซึ่งเป็นประติมากรผู้ออกแบบและมีโรงหล่อพระพุทธรูปอยู่แล้วเป็นผู้สนับสนุนวิธีระดมทุนด้วยการสร้างพระพุทธรูปชินราชจำลอง รุ่นบูรณะพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนทั่วไปเช่าบูชาและนำรายได้มาบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ แต่พรรษอธิบายว่าทุกอย่างมีต้นทุนทั้งสิ้น

“รายได้จากของที่ระลึกก็ประมาณครึ่งหนึ่งของค่าเข้าชม แต่ว่าต้องแบกต้นทุนด้วย ต้องพึ่งตัวเองทำของขาย ข้าวของในพิพิธภัณฑ์เราเป็นของชานาามีมาก ที่เราระดมทุนสร้างพระพุทธรูปชินราชจำลอง ก็ต้องมีต้นทุน เป็นต้นทุนที่สูงกว่าที่เคยสร้างทั่วไป เพราะงานประณีตมาก ละเอียดทุกขั้นตอนปกติหนึ่งองค์เคยใช้เวลาหนึ่งวันครึ่ง แต่รุ่นบูรณะพิพิธภัณฑ์ 3-4 วันจะได้หนึ่งองค์”

ส่วนสถานการณ์หลักที่เป็นปัญหาสำหรับ จิตติมา วิทยาวงศจุฬิ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ผ้าซึ่งอยู่ในฐานะพนักงานของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีเงินเดือน สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ทางวิชาการและพิพิธภัณฑ์ผ้าได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีจากมหาวิทยาลัย แต่สถานการณ์ที่เป็นปัญหายังเป็นเรื่องงบประมาณ ที่แม้จะเสนอเข้าไปตามภารกิจและแผนงานจัดกิจกรรมล่วงหน้าแต่พิพิธภัณฑ์ผ้าจะถูกตัดงบประมาณส่วนหนึ่งออกทุกปี ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดซื้อหรือจัดหาผ้าหายากและการจัดนิทรรศการหมุนเวียน โดยจิตติมาให้รายละเอียดว่า งบประมาณที่พิพิธภัณฑ์ผ้าได้รับมาดำเนินเป็นงบประมาณสนับสนุนรายปีจากมหาวิทยาลัยนเรศวรที่เกือบทั้งหมดต้องใช้เพื่อการดูแลเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ ทำความสะอาดรวมทั้งการปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์ข้อมูล ซึ่งผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องจัดทำงบประมาณเสนอเป็นประจำทุกปี บางปีถูกตัดงบประมาณออกไปบ้าง หรือบางปีอาจได้เพิ่มเติมจากที่เสนอไป แต่หากพิพิธภัณฑ์มีโครงการพิเศษไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการหมุนเวียน การอบรมให้ความรู้แก่บุคคลภายนอก การจัดแสดงต่างๆ จะต้องเสนอของงบประมาณเพิ่มเติมพิเศษซึ่งส่วนใหญ่จะได้น้อยกว่าที่เสนอขอไปทำให้ต้องแก้ปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงการจัดแสดงให้แตกต่างกันไปหรือจัดซื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว หายากและเป็นผ้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียง ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ นอกจากใช้วิธีขอยืมเจ้าของผ้ามาจัดแสดงให้ชมชั่วคราว

“คนที่มาเยี่ยมชมก็บอกว่าอยากให้มีผ้ามากกว่านี้ แต่ว่ามันไม่ได้ เพราะเราไม่มีเงินซื้อ ผ้าที่ได้รับบริจาคมี 2-3 ชิ้น พุทจริง ๆ คือต้องการงบประมาณ อย่างมาก ๆ บางเรื่อง

เกิดขึ้นอย่างที่เราไม่ได้คาดคิด ห้องจัดแสดงมันเป็นไม้ ก็มีปลวก เป็นเรื่องใหญ่มาก ต้องมีค่าใช้จ่ายแต่ เราไม่มีตงนั้นสำรองไว้ก็ต้องขอไปที่มหาวิทยาลัย “

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์ผ้ามีความแตกต่างในรายละเอียดกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ซึ่งมีสิ่งของเครื่องใช้ที่สะสมไว้อยู่แล้ว ไม่ต้องจัดซื้ออีก แต่วิธีการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของพิพิธภัณฑ์ผ้ากลับมีความคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี นั่นคือการพึ่งตนเองให้มากที่สุดและพนักงานต้องมีความสามารถหลากหลายในคนๆ เดียว ( All in one ) เช่น สามารถทำงานธุรการได้ขณะเดียวกันก็พร้อมทำหน้าที่วิทยากรนำชมพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งมีความสามารถในการออกแบบตกแต่งเพื่อประหยัดงบประมาณการจ้างหน่วยงานภายนอกในการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมพิเศษ ซึ่งความสามารถที่หลากหลายและการพึ่งพาตนเองเป็นสิ่งที่รู้ดีมาบอกว่าต้องทำความเข้าใจ รวมทั้งสร้างความรู้สึกรักและห่วงแหนพิพิธภัณฑ์รวมทั้งความเสียสละแก่พนักงานทุกคน

“เจ้าหน้าที่ 9 คน ที่ดูเรื่องของการทำข่าวสารลงเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ ทำทะเบียนผ้า เจ้าหน้าที่คนหนึ่งก็มีความรู้ค่อนข้างหลากหลาย หลายอย่างมาก แล้วก็ค่อนข้างโชคดี ที่เราค่อนข้างได้คนที่มีคุณภาพเวลาทัวร์ลง ทุกคนลงไปขายของด้วย ออกต่างจังหวัดกัน และงานของเราก็มีการออกไปให้บริการชุมชนด้วยเช่น ออกไปเยี่ยมกลุ่มทอผ้า จัดนิทรรศการ สถานที่ ดอกไม้ ทำเองหมดทุกอย่าง คนจะเข้าใจว่าพิพิธภัณฑ์ผ้ารวย หาเงินได้เพราะเรามีร้านค้าขายของมากมาย แต่เราไม่มีสิทธิ์ใช้เงินจากตงนั้น นอกจากเป็นการลงทุนเรื่องค้าขาย ห้ามเอามาใช้ในการซื้อผ้า แยกว่าเป็นกองทุนหมุนเวียน ใช้ทำของที่ระลึกเท่านั้น”

สำหรับประพันธ์ ภักตร์เขียว รักษาการหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่อยู่ในระบบราชการเพียงแห่งเดียวในงานวิจัยนี้ อธิบายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาว่าไม่ใช่เพียงเรื่องงบประมาณเท่านั้นแต่ยังรวมถึงพื้นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ซึ่งอยู่ภายในวิหารพระพุทธรชินราช วิหารพระพุทธรชินสีห์จำลอง และวิหารพระศรีศาสดาจำลอง ซึ่งมีประชาชนเข้ามากราบไหว้ทุกวัน โดยจะหนาแน่นเป็นพิเศษช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ นอกจากนี้ยังมีความทับซ้อนด้านพื้นที่ระหว่าง 2 หน่วยงานนั่นคือพิพิธภัณฑ์ซึ่งสังกัดกรมศิลปากรนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหารที่สังกัดกรมการศาสนา ดังนั้นเงินที่มีผู้บริจาคทั้งค่าดอกไม้ธูปเทียนและอื่นๆ ถือเป็นรายได้ของวัด พิพิธภัณฑ์ไม่มีสิทธิ์นำมาใช้ ซึ่งประพันธ์สรุปที่มาของงบประมาณไว้ดังนี้

“ กรมศิลปากรเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ อยู่ในวัด ทางวัดช่วยค่าใช้จ่าย น้ำไฟ ช่วยเรื่องอื่นๆ ก็เลยไม่เก็บค่าเข้าชม ส่วนรายได้ของวัดที่ได้มาจากการบริจาคหรือผู้มานมัสการหลวงพ่อ

จะมีเงินมาช่วยบูรณะโบราณสถานซึ่งเป็นของศิลปากร ระดับประเทศ วัดก็จะใช้เงินของทางวัด กรมศิลปากร ไม่ต้องใช้เงินลงมาเลย ส่วนงบบริหารจัดการเราได้จากกรมศิลปากรร้อยละ 80 ทางวัดให้อีกร้อยละ 20 ซึ่งเราได้งบประมาณปีละ 200,000 บาทจริงๆ ใช้เดือนเดียวก็หมด แต่เราอยู่ได้ เพราะมีทางวัดช่วย เรามีบุคลากร 9 คน ข้าราชการ 2 คน ลูกจ้างประจำ 4 ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน เรื่องบุคลากร ที่จะขอเพิ่มมีโอกาสน้อยมากเพราะนโยบายราชการมีแต่ปรับลดอัตรา ผู้บริหารต้องทำงาน ทำร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชา “

แต่ยังมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชอีกหลายด้านเช่นพื้นที่จัดแสดงคับแคบ จำนวนนักท่องเที่ยวค่อนข้างแออัดและมีศิลปโบราณวัตถุล้ำค่าอีกจำนวนมากที่อยู่ในคลังแต่ไม่สามารถนำมาจัดแสดงได้ ซึ่งประพันธ์อธิบายว่า

“นักท่องเที่ยวมากทุกวัน จะแน่นเป็นพิเศษช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ มีความต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เข้ามามนัสการหลวงพ่อบุญพระพุทธรูปชินราช เพราะที่นี้จุดนี้เป็นจุดแข็งเป็นแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี เป็นแหล่งท่องเที่ยว แล้วโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยมๆ ยังมีอีกจำนวนมากอยู่ในคลังไม่สามารถนำมาจัดแสดงได้ ด้วยตัวพื้นที่เราจำกัด ต้องคอยจัดระเบียบเหมือนกัน ถ้าขยายขยายพิพิธภัณฑ์รับรองว่าจะได้ชมโบราณวัตถุดีๆ อีกมาก “

ประพันธ์จัดการสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในแต่ละเรื่องด้วยการจัดเจ้าหน้าที่ระบายนักท่องเที่ยวในแต่ละวิหารยกเว้นวิหารพระพุทธรูปชินราชที่จำนวนนักท่องเที่ยวและประชาชนหมุนเวียนเข้าออกตลอดเวลา ขณะที่วิหารพระพุทธรูปชินสีห์จำลองที่เป็นห้องจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุและเป็นประตูทางเข้าไปภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหารด้านทิศเหนือ นั้น จำเป็นต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ระบายนั่งทางไปยังวิหารอื่นเนื่องจากภายในวิหารพระพุทธรูปชินสีห์จำลองมีพื้นที่คับแคบและยังประดิษฐานพระพุทธรูปชินสีห์ซึ่งมีประชาชนมากกราบไหว้ตลอดเวลาอีกด้วย ขณะเดียวกันก็มีผู้จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่ผู้ชมต้องหยุดดูและอ่านข้อมูล ทำให้เกิดความแออัดโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดและเทศกาลต่างๆ

“เรามีเจ้าหน้าที่คอยระบายนคนแต่ละวิหาร เช่นในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาก เราต้องรีบระบายน แล้วมีอาสาสมัครเป็นนักเรียนในพิษณุโลก ช่วงวันหยุดก็จะมาช่วยงานด้านเอกสาร ด้านภูมิทัศน์ มาเรียนรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ เราจัดคลาสให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ให้เขาสามารถเข้าชมได้ เวลาที่มีกรุ๊ปนักเรียนนักศึกษา มา เจ้าหน้าที่เรามีน้อย แต่เราก็สามารถบริหารให้เดินไปได้ด้วยดีมีศักยภาพ เราไม่มีวันหยุด จันทร์ อังคาร เราเปิดทุกวันแล้วให้เจ้าหน้าที่วิธีสลับเปลี่ยนวันหยุด”

สำหรับพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อปีพ.ศ. 2552 ในปีที่ครองศักดิ์ ภูมิรินทร์ เกษียณอายุราชการในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ครองศักดิ์เคยรับผิดชอบตั้งแต่การวางแผนงบประมาณปรับปรุงห้องสมุดเก่าให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์เมื่อครั้งเป็นผู้ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม และเห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้ซึ่งเคยเป็นวิทยาลัยครูพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของเมืองพิษณุโลกและเป็นสถาบันเก่าแก่ที่มีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาก่อน จึงค่อนข้างมีความพร้อมทำให้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่ใช่เรื่องงบประมาณแต่เป็นเรื่องบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมทั้งสถานการณ์ปัญหาในอนาคตที่ครองศักดิ์บอกว่าเป็นเรื่องของการแบกรับภาระค่าบำรุงรักษา ขณะที่ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกอยู่ภายใต้โครงสร้างการบริหารของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก ซึ่งมีกรรมการ (Board) ทำหน้าที่กำกับดูแลนโยบาย มีผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมทำหน้าที่บริหารสำนักและพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกโดยมีรองผู้อำนวยการทำหน้าที่แต่ละฝ่าย และมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานทำหน้าที่ต้อนรับ นำชม พิพิธภัณฑ์ จัดทำข้อมูลแผ่นพับและปรับปรุงข้อมูลเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของพิพิธภัณฑ์คือขาดแคลนบุคลากร

“บุคลากรที่เชี่ยวชาญเรายังขาดอยู่ทั้ง นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี คอมพิวเตอร์ เจ้าหน้าที่เรื่องนิติกรรม เจ้าหน้าที่วิชาการ ข้อมูลต่างๆ อีกเรื่องหนึ่งคืองานวัฒนธรรมเราไม่ยกเก็บสตางค์ แต่มั่นงานบำรุงรักษาต้องมีค่าใช้จ่าย แรกๆ ก็ไม่เก็บสตางค์ ต่อไปถ้าเราทำไปแล้ว ก็ต้องมีบ้าง”

การจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเป็นภารกิจของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์คนใหม่ทันทีหลังจากครองศักดิ์เกษียณอายุเมื่อ 30 กันยายน พ.ศ. 2552 แต่บางเรื่องได้ดำเนินการไปแล้วและต้องการการสานต่อแนวคิดนั้นคือการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถหลากหลายในคนเดียวกัน เพื่อให้แต่ละคนสามารถทำหน้าที่ทดแทนกันได้เนื่องจากจำนวนบุคลากรมีน้อย นอกจากนี้ครองศักดิ์ยังวางกลยุทธ์เชิงรุกด้วยการเข้าถึงกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแทนที่จะรอให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจมาเอง เพื่อสร้างการรับรู้ในฐานะพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่ของเมืองพิษณุโลกให้แพร่หลายอย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับนโยบายปฏิบัติการศึกษารอบ 2 ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั่นเอง

“เราคิดถึงนักเรียน ส่วนนักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไป เป็นเป้าหมายรอง การตลาดตรงนี้ ผมจะเข้าไปถึงโรงเรียน เชิญเขาเข้ามาจัดตาราง ให้ที่นี่เป็นห้องเรียนทางประวัติศาสตร์เรื่อง

ของท้องถิ่นเรื่องของประวัติศาสตร์พิษณุโลก ถึงชั่วโมงก็มาเรียนที่นี่ ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ก็เรียนรู้เรื่องราวของพิษณุโลกได้ สองการทำประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ก็ต้องทำ ต้องสร้างความร่วมมือ กับทุกหน่วยงาน จึงจะไปรอด ต้องสร้างความร่วมมือ เมื่อมันเสร็จก็ต้องทำอะไรขึ้นมา อยู่หนึ่งไม่ได้ “

สำหรับตัวแทนข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพิพิธภัณฑ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ต่างก็เผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในประเด็นเดียวกันคืองบประมาณจำกัดแต่ส่วนที่เป็นตัวแทนหน่วยงานราชการและองค์กรส่วนท้องถิ่นคือปัญหาการจัดการองค์ความรู้ที่กระจัดกระจาย (Fragmentation) การขาดความร่วมมือ (Lack of cooperation) และต่างคนต่างทำ โดยจิระภาวสุวัต อธิบายในฐานะผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก (พ.ศ. 2552) เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและความพยายามแก้ปัญหาของหน่วยงานที่ใครๆ ต่างคาดหวังว่าจะสามารถช่วยกระตุ้นและสนับสนุนงบประมาณแก่พิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมูลค่าสูง แต่ความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้นทั้งหมด จิระภาวสุวัตอธิบายภารกิจและบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพิษณุโลกว่าทำหน้าที่ให้ความรู้การวางแผนใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่บริษัทนำเที่ยวต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของโครงการพิเศษต่างๆ ในรอบปี นอกจากนี้ยังให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ตลอดจนให้คำปรึกษาด้านวิชาการการท่องเที่ยวแก่องค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็มีการผลิตสื่อทั้งแผ่นพับ วารสาร เว็บไซต์และสื่อวิทยุโทรทัศน์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในนี้รวมถึงพิพิธภัณฑ์ด้วย

“เราช่วยได้ในเรื่องการให้ความรู้การวางแผนสื่อ แล้วก็อาจจะเข้าไปช่วยได้ว่า พิพิธภัณฑ์น่าจะต้องจัดรูปแบบไหน เราไปให้คำแนะนำไปให้ความรู้ทางด้านวิชาการแต่ช่วยในเรื่องเงินไม่ได้ แม้แต่เอกสารแนะนำของการท่องเที่ยว เราก็บรรจุอยู่ แต่การบริหารจัดการก็เป็นเรื่องของเขา ไม่ถึงขั้นว่ามีกำแพง อย่างเช่นพิพิธภัณฑ์ผ้า พิพิธภัณฑ์เมืองก็เป็นของหน่วยงานเป็นของมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์พระพุทธชินราชก็เป็นของกรมศิลปากร ซึ่งก็มีการจัดการของเขา ททท. จะเข้าไปยุ่งอะไรกับเขาไม่ได้ เราเพียงแต่ทำได้ว่าเรารู้ว่ามีอะไรอยู่ ประชาสัมพันธ์ให้ มีคนเข้ามาเราก็แนะนำให้ไปดู เราทำได้ตรงนั้น ททท. ในประเทศเองก็ไม่ค่อยได้รับงบกระตุ้น งบกระตุ้นอยู่ที่ส่วนกลางเช่น เที่ยวไทยครีกครีนเศรษฐกิจไทยคึกคัก ก็ไปกระตุ้นภาพใหญ่ แต่ไม่จัดงบประมาณมากระตุ้นในพื้นที่ ”

ส่วนตัวแทนผู้ประกอบการรกร้างท้องเที่ยว กล้าณรงค์ ภัคดีประไพ อธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นคือรายได้ไม่สม่ำเสมอ บางช่วงรายรับน้อยรายจ่ายมาก บางช่วงมีรายรับมารายจ่ายน้อยแต่ที่เพิ่มเข้ามาคือค่าซ่อมบำรุง

“ ค่าใช้จ่ายเงินเดือนอยู่ในวงเงิน สองหมื่นบาท วันธรรมดาเราใช้ไซเฟอรัหนึ่ง ( คนขับรกร้าง –ผู้วิจัย) โกดอีกหนึ่ง ถ้าเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดก็จะเพิ่มเป็น 4 เราไม่ได้เป็นนักธุรกิจที่จริงเราไม่ได้คิด ค่าเสื่อม อย่างน้อยในหนึ่งเดือน ปิดยอดได้สักสองสามหมื่น ก็เลี้ยงตัวเองได้ แต่อยู่ได้แบบหมิ่นเหม่มากๆ วันธรรมดาถ้าวิ่งได้สองรอบ ก็หกร้อย รอบหนึ่งมีต้นทุนอยู่สักสามร้อยบาท จะเลี้ยงพนักงานไป แต่ถ้าไม่ได้วิ่งสักรอบเลยนี้ก็คิดมากอยู่เหมือนกัน จริงๆ เส้นทางพิพิธภัณฑสถานเราไม่ได้ผ่าน แต่จะแนะนำนักท่องเที่ยวให้ไปว่ามีพิพิธภัณฑสถานอะไรบ้าง หลายครั้งถ้านักท่องเที่ยวขอมาก็จัดให้เลย”

แต่กล้านรงค์ก็มีวิธีการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของรกร้างท้องเที่ยวเมืองพิษณุโลกและทิ้งข้อเสนอไว้ดังนี้

“บางที่มีคน 5-6 คนก็ต้องออก คือรกร้างจะได้อยู่ในสายตา ไม่ใช่หายไปเลย สิ่งที่เราคิดว่าภาครัฐจะช่วยภาคเอกชนได้คือการประชาสัมพันธ์ ทั้งจากจังหวัด จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้คนในชุมชนที่ใครมาก็มาขึ้น มั่นก็เป็นกลไก แค่นี้ก็พอแล้วไม่ต้องมาควักเงินให้เรา”

#### 4.2.1.2 ปัญหาด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของหน่วยงานต่างๆ

ด้วยความที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในเมืองพิษณุโลกมีอยู่อย่างมากมาย นอกจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบบริหารและดูแลพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งแล้ว ยังประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น สำหรับตัวแทนภาครัฐที่ดูแลนโยบายวัฒนธรรมระดับจังหวัดและงบประมาณนั้นคือผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งปรีชา เรืองจันทร์ อธิบายว่าสถานการณ์ที่เป็นปัญหาระดับจังหวัดและโยงไปถึงระดับประเทศด้วยเป็นเรื่องการจัดการมรดกวัฒนธรรม โดยเฉพาะพิษณุโลกถือเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมจากทุกทิศทางไหลมารวมกันจนหาอัตลักษณ์ความเป็นพิษณุโลกได้ยากขึ้นเรื่อยๆ และยังเป็นปัญหาเชิงวิถีคิด ของคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการค้นหาอัตลักษณ์ของความเป็นพิษณุโลกว่าจริงๆ แล้วคืออะไร มีร่องรอยหลักฐานอะไรที่สามารถอธิบายความเป็นพิษณุโลกที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้และเห็นภาพทันที ปรีชาเสนอว่าจังหวัดพิษณุโลกมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาร่องรอยหลักฐานและตรวจสอบกับผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านก่อนจะประกาศให้เป็นนโยบายชัดเจนเพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ให้น้อยที่สุดเนื่องจาก

การพัฒนาเมืองพิษณุโลกในอดีตขาดการควบคุมวางแผนทำให้อาคารบ้านเรือนต่างๆ ปลูกสร้างทับไปบนเมืองเก่า กำแพงเมืองเก่าหรือถมที่ดินในบริเวณที่เคยเป็นโบราณสถานจนมองไม่เห็นร่องรอย ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น จังหวัดในฐานะกำกับดูแลนโยบายต่างๆ จำเป็นต้องดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป หากพบว่าบริเวณใดมีคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีจะได้ดำเนินการเจรจาซื้อถอนหรือโยกย้ายออกไปแล้วปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความเป็นอดีตราชธานีของเมืองพิษณุโลกอย่างเป็นระบบต่อไป

“ ปัญหาขณะนี้ให้เห็นแล้ว ไม่มีใครยอมเสียประโยชน์ แต่วันนี้เราต้องมาคุยกันว่า ขยับกันได้ไหม หรือไม่ขยับแต่ถ้ามันมีหลักฐานเราจะทำให้เป็นวอล์กเวย์ (Walk way หมายถึงถนนคนเดิน – ผู้วิจัย) ถ้าตรงนั้นเป็นคูเมือง ตรงนี้เป็นวัด ก็ให้มีแอเรีย ( Area หมายถึงพื้นที่ – ผู้วิจัย ) เหมือนที่เราทำพระราชวังจันทน์ได้ในวันนี้ เมื่อก่อนมันเป็นโรงเรียนชาย ( หมายถึงโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม – ผู้วิจัย) ขุดไปขุดมาไม่ใช่โรงเรียนชาย แต่เป็นพระราชวังจันทน์ เป็นแผ่นดินพระนเรศวร ตลาดพิษณุโลก ก็เป็นแผ่นดินพระนเรศวร แผ่นดินพระบรมไตรโลกนาถ ถ้าเราทำให้เป็นแผ่นดินแบบนี้ได้ นักท่องเที่ยวก็มาเที่ยวสะดวกก็ตามมา แต่แน่นอนทุกแห่งมีปัญหาหมด”

แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาสำคัญก็คือการจัดการพื้นที่และการรวบรวมองค์ความรู้ โดยปรีชาแสดงความเห็น ดังนี้

“พิษณุโลกมีคนเก่งเยอะ เยอะมาก แต่เก่งคนละทางสองทาง ไม่เป็นกลุ่มก้อนเดียว ไม่เป็นเมืองเดียวกัน ถ้าเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันก็จะหาอัตลักษณ์ได้ คนนี้บอกพ่อขุนบางกลางท่าว คนนี้ไปพระนเรศวร แต่จริงๆ แล้วฮีโร่ ( Hero หมายถึงวีรบุรุษ – ผู้วิจัย) ต่างๆ เป็นอัตลักษณ์ประเทศไทย พ่อขุนบางกลางท่าว พระนเรศวรก็เป็นอัตลักษณ์ประเทศไทย”

ส่วนวิถีจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาคืออัตลักษณ์ความเป็นพิษณุโลกและการรวบรวมผู้รู้ในท้องถิ่นของผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกนั้น ปรีชา เรืองจันทร์เสนอความเห็นไว้ว่า ต้องนำผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญหรือปราชญ์ชาวบ้านมาเสวนาแลกเปลี่ยนข้อความรู้กัน เพื่อให้แต่ละคนได้สังเคราะห์ความรู้ที่ถูกต้องมากขึ้นและสร้างความน่าเชื่อถือไปพร้อมกัน

“ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่แต่เราต้องทำเราต้องมีเมืองพระนเรศวรเหมือนกับพระนารายณ์ มีแผ่นดินพระนารายณ์ทำไมพระนเรศวรไม่มีต้องสร้างความเข้าใจ คุยกัน ว่าเป็นเรื่องประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ ไม่ใช่เรา แต่เพื่อลูกหลานเหลนโหล่น นี่คือความเป็นไทยคุณจะมีความเป็นไทยได้คุณต้องรู้อย่างนี้ เป็นเอกลักษณ์ของเราเป็นอัตลักษณ์ของเราและตรงนี้แหละคือสิ่งที่ต้องทำสแตนด์ได้ นี่คือแหล่งทำสแตนด์ได้”

ปรีชายังให้ความเห็นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑท์ก็เป็นร่องรอยหลักฐานส่วนหนึ่งของความเป็นเมืองพิษณุโลก แต่เนื่องจากภารกิจของจังหวัดต้องดำเนินการในภาพใหญ่เพื่อให้ส่วนย่อยต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันได้รับประโยชน์ไปด้วย โดยปรีชายังมีความเห็นว่าบทบาทพิพิธภัณฑท์ในเขตเมืองพิษณุโลกยังมีลักษณะอยู่อย่างโดดๆ

“ พิพิธภัณฑท์ส่วนใหญ่มันเหมือนสแตนดาร์ด อะโลน ( Stand alone หมายถึงยืนอยู่อย่างโดดๆ – ผู้วิจัย ) อย่างพิพิธภัณฑท์ของจำทวี เป็นเรื่องวิถีชีวิตของคนพิษณุโลก เป็นวิถีของคนโบราณ เป็นวิถีชีวิตของภาคเกษตรแถบนี้ไม่ใช่เฉพาะคนพิษณุโลกหรอกไปไหนที่ไทม์ มีคราด มีไถ มีลุ่ม มีตะกร้า มันพื่นๆ เหมือนๆ กัน เป็นเวย์ ออฟ ไลฟ์ ( วิถีชีวิต –ผู้วิจัย)แต่เราต้องมาดูภายใต้ความพื่นๆ นั้นมันต้องมีเมือง พิพิธภัณฑท์ที่วัดจันทร์ วัดใหญ่ พิพิธภัณฑท์ผ้า พิพิธภัณฑท์เมือง แต่ละพิพิธภัณฑท์ก็ทำเฉพาะเรื่อง แต่เราต้องมองความเป็นเมืองว่าในกาลครั้งหนึ่งบรรพบุรุษเขาทำอะไร ตรงนี้มีมาตั้งแต่สมัยไหนและมีอะไรบ้าง “

สำหรับเทศบาลนครพิษณุโลกซึ่งประกาศนโยบายเมืองน่าอยู่เป็นวิสัยทัศน์ ( Vision) และตามมาด้วยพันธกิจ ( Mission) โดยระบุว่าต้องเห็นภาพความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างชัดเจนภายใน 4 ปี (2554) โดยใช้ยุทธศาสตร์ ( Strategy) ด้านสังคม วัฒนธรรม เป็นตัวขับเคลื่อน โดยเปรมฤดี ชามพูนท นายกเทศมนตรียเทศบาลนครพิษณุโลกในฐานะประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลกอธิบายแนวคิดดังนี้

“ในมุมมองของเราเมืองน่าอยู่นอกจากจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม แล้วเราใช้วัฒนธรรม เป็นตัวจับว่าสังคมจะน่าอยู่ได้ต้องมีวัฒนธรรม เมืองจะน่าอยู่ สังคมจะมีความสงบสุขต้องมีเรื่องของวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้างก็เป็นเรื่องวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมความเชื่อ ก็เป็นวัฒนธรรม วิถีชีวิต พิษณุโลกก็มีหลายอย่าง วิถีชีวิตถึงแม้จะไม่เห็นเด่นชัดเหมือนที่อื่น แต่เราก็มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความผูกพันพ่อแม่ลูกซึ่งเรายังมีอยู่ เทศบาลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลในเรื่องของศาสนา ศิลปวัฒนธรรม คุณภาพชีวิต เทศบาลดูแลหมด ทำให้เราทำได้ทำกิจกรรมจริงๆ ได้ใช้งบประมาณกับตรงนี้เยอะมาก เราใช้งบประมาณกับชุมชน เราให้เขาไปทำเรื่องของรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในชุมชนเลย 54 ชุมชนไปทำทุกชุมชน เพื่อให้เกิดการสื่อสาร ไม่ใช่ทำเพื่อเล่าถึงเฉยๆ แต่ให้มันอยู่ในสายเลือด อะไรที่เราฝังได้เราจะฝังให้ถึงทุกคน”

ขณะเดียวกันเปรมฤดีมองว่าเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและต้องจัดการกับสถานการณ์แต่ละด้านที่สอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายระดับจังหวัดของปรีชา เรื่องจันทร์นั้นคือการพยายามค้นหาว่าพิษณุโลกมีอะไรดี มีความโดดเด่นเป็นตัวของตัวเองอย่างไร สิ่งก่อสร้างมีอะไรบ้างที่สามารถอธิบายถึงความเป็นพิษณุโลก ทำให้เทศบาลนครพิษณุโลกซึ่งต้องรับผิดชอบ



ในทุกด้านเลือกวิธีการจัดการกิจกรรมที่ต้องดึงความเป็นอัตลักษณ์ต่างๆ ของพิษณุโลกออกมาให้สัมผัส ผัสกัน ไม่ว่าจะเป็นงานมหกรรมอาหาร ที่เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยค้นหาต่อไปว่าชาวพิษณุโลกดั้งเดิมกินอยู่อย่างไรให้แต่ละคนที่มีความรู้เรื่องอาหารการกิน นำมาผลิตจำหน่าย แต่เงื่อนไขสำคัญที่เปรมฤดีเห็นว่าเป็นปัญหาพอสมควรคือพิษณุโลกเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจนก่อให้เกิดการหลอมรวมและหาอัตลักษณ์ที่แท้จริงยากขึ้น

“ เมืองไหนมีอะไรพิษณุโลกก็มีหมดเพราะมันเป็นเมืองวัฒนธรรมไหล เป็นเมืองหน้าด่าน ล้านนาก็มี สุขโขทัย อยู่ชุกก็มี บางที่อัตลักษณ์ ก็คงอยู่ที่ความหลากหลายได้เหมือนกัน จะแต่งตัวแบบพิษณุโลกก็ต้องหาข้อมูลว่าแต่งอย่างไรสมมุติมีงานประเพณี บางครั้งเราก็ใส่ล้านนา บางที่เราก็ใส่แบบภาคกลาง “

ความพยายามสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่นเป็นวิธีการจัดการกับเรื่องของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังเป็นปัญหาสำหรับเมืองที่เปรมฤดีเรียกว่าเป็นเมืองวัฒนธรรมไหลโดยสิ่งหนึ่งที่เทศบาลนครพิษณุโลกเริ่มทำแล้วคือสนับสนุนงบประมาณให้แก่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีร่วมกับแนวทางอื่นๆ ดังนี้

“ในส่วนของจ่าทวีก็ชื่นชมว่าเขาทำเรื่องพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้านเป็นอย่างไร เครื่องใช้ไม้สอย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ก็สนับสนุนงบประมาณไป ให้ไปเสนอหนึ่ง ให้ไปบริหารเองในส่วนใดก็ได้ งานประเพณีต่างเทศบาลทำหมด เรื่องต่างๆ รากเหง้าของบ้านเมือง ในส่วนของสถาบันการศึกษา เด็กๆ ที่เรียนโรงเรียนเทศบาลต้องรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของเมืองพิษณุโลก เรามีหลักสูตรท้องถิ่น ต้องท้าววัด ต้องรู้จักวัดนี้สำคัญ เทียวพิพิธภัณฑ์ก็จะทำให้คนพิษณุโลกแข็งแรงด้วย พอแข็งแรงที่เอาไปใช้กับเด็กที่เราทำ 3 แข็งแรง หนึ่งแข็งแรงด้านวิชาการ สองแข็งแรงด้านสุขภาพ สามแข็งแรงทางด้านวัฒนธรรม เป็นนโยบายที่ทำควบคู่กันไป แทบไม่รู้ตัวว่านี่ทำเรื่องวัฒนธรรม อีกอย่างที่ทำคือปลูกจิตสำนึกของเด็กให้รักหวงแหนรากเหง้าของตัวเอง มาดูภูมิของตัวเอง ของเด็กทำตรงนี้ แต่ในส่วนภาคของสังคมก็ซึมเข้าไปอะไรก็ช่างจะออกมาควบคู่ในเรื่องวัฒนธรรมหมด “

มานิช คำสี วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก อธิบายบทบาทหน่วยงานวัฒนธรรมระดับจังหวัดว่าต้องปฏิบัติตามนโยบายจากส่วนกลางว่ากระทรวงวัฒนธรรมอยู่ระหว่างปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศว่า

“นโยบายก็คือต้องทำเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ไม่ใช่เก็บของเก่า จะมีทั้งมัลติมีเดีย (Multi media หมายถึงสื่อที่หลากหลาย – ผู้วิจัย ) ปรับปรุงเรื่องความสะดวกสบายและการเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูล “

แต่มาโนช ให้ความเห็นว่าถึงสถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้สังกัด กรมศิลปากรว่าภาคเอกชนจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาโดยความสุข ความพอใจ ความรัก ของผู้ที่ก่อตั้ง ซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินมาก ต้องอาศัยความรักความศรัทธา เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ค่อนข้างสูง

“ค่าใช้จ่ายตรงนี้นั้นก็ค่อนข้างมหาศาล ของจำทวี ทุกคนคงทราบกันดีว่าท่านก็ พยายามที่จะรักษา แต่ก็ค่อนข้างลำบากในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าดำเนินการ ตรงนี้กระทรวง เราก็ดูแลอยู่และจะหาวิธีการที่จะลงไปช่วย พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์เอกชน ต้องมาคุยกับผู้ ที่เกี่ยวข้องเพราะเรื่องของงบประมาณอุดหนุนภาคเอกชน ต้องขอยกเว้นเป็นกรณีพิเศษ แต่เรา จะไปสร้างอาคาร คงไม่ได้เพราะระเบียบ บังคับชัดเจน “

วิธีการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในความคิดของมาโนชคือการไปอุดหนุน พิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทำได้ง่ายกว่าคือสามารถประกาศเป็นแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดถึงแม้ จะเป็นพิพิธภัณฑ์ของภาคเอกชนรัฐก็จัดเงินอุดหนุนลงไปได้ งบประมาณของจังหวัดก็ได้ ให้ได้ เป็น การอุดหนุนในเชิงบริหารจัดการ เช่นการผลิตสื่อมัลติมีเดีย การทำประชาสัมพันธ์ การปรับปรุง พิพิธภัณฑ์ ปรับในเรื่องของความสอดคล้องกับคนเข้าชม ซึ่งตรงนี้ไม่น่าจะมีปัญหา สำหรับ งบประมาณปี 53 จะมีเรื่องของพิพิธภัณฑ์และเครือข่าย ซึ่งพิพิธภัณฑ์น่าจะเป็นรูปธรรมที่ เร่งด่วน เพราะว่าโครงการวัฒนธรรมสายใยชุมชนของกระทรวงได้บรรจุเรื่องของพิพิธภัณฑ์อยู่ใน นั้นด้วย”

แต่สำหรับจตุร ทงสนิท ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก ปราชนู ชาวบ้านที่เกิดและเติบโตริมฝั่งแม่น้ำน่าน ในฐานะคนที่ท้องถิ่นที่ทำงานเครือข่ายด้านวัฒนธรรมและ ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ระดับตำบลหรือชุมชนมาตลอด มีความเห็นว่าสถานการณ์ ที่เป็นปัญหากับพิพิธภัณฑ์คืองบประมาณสนับสนุน และการประชาสัมพันธ์ที่จตุรไม่เชื่อมั่นใน องค์กรต่างๆ ว่าจะให้ความสำคัญกับเรื่องวัฒนธรรม

“ตอนนี้ทางการท่องเที่ยวเข้ามาจับ มากขึ้นแล้ว เพราะเมืองพิษณุโลกอยู่ใน 4 ยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนา โดยพิษณุโลกเป็นเมืองประวัติศาสตร์ แต่ที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือ เรื่องงบประมาณเนื่องจากงบประมาณงานด้านนี้มีน้อยมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เองก็ต้อง ตั้งงบประมาณเกี่ยวกับงานของ องค์กร ส่วนงบประมาณการท่องเที่ยวก็มีมาบ้างแต่น้อย ดังนั้นก็ ควรต้องฟังหลายๆฝ่าย เรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพิพิธภัณฑ์ พวก ประชาสัมพันธ์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด ให้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ คือไม่ค่อยประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ “

จรรยา ยังเห็นสิ่งที่ปัญหาจากภายในพิพิธภัณฑ์ดังนี้

“พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทำให้คนรู้มากขึ้นได้จริงเช่นการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการอธิบายหรือไม่ก็หยิบประเด็นหลักมาชูโรง เช่นการรบของพระนเรศวร เทคนิคการเผาหรือลักษณะเตาเผาที่มีอยู่ในพิษณุโลกในอดีต สำคัญตรงที่องค์กรต่างๆทำงานร่วมกันไม่ได้ งานไหนที่ไม่เด่นไม่ดังก็จะไม่ทำ”

ส่วนในมิติเรื่องพิพิธภัณฑ์กับการท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้นจรรยาให้ความเห็นว่าการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมยังรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ได้ ทำให้ทั้งสองส่วนมีข้อมูลน้อย รวมทั้งการตั้งกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาซึ่งไม่ควรรวมกันเป็นผลให้ไม่สามารถเอื้อประโยชน์กันได้เต็มที่ ทั้งนี้จรรยาเสนอการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวว่า

“ไม่ใช่เฉพาะพิษณุโลกแต่มันต้องพูดในระดับประเทศ ซึ่งมีประเด็นมากมายโดยเฉพาะเรื่องปมหลังของงานพิพิธภัณฑ์ ทุกฝ่ายต้องร่วมกันกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ เพราะคนไทยได้น้ำส้มหลังไม่มีการถ่ายทอด รวมถึงคนรุ่นใหม่ก็ไม่สนใจ ทำให้มันแย่ ตอนนี้เป็นช่วงที่ดีของพิษณุโลกเพราะมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่สนใจเรื่องนี้มากถ้าจะให้ดีต้องจับเข่าคุยกันให้ดี แต่อาจนาน ต้องฟังเสียงซึ่งกันและกันต้องทำให้เขาเห็นความสำคัญของงาน และทำให้มูลค่าและคุณค่าไปด้วยกันเพื่อความอยู่รอดของงานวัฒนธรรม”

#### 4.2.2 ความเห็นที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากงานเสวนา

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการเสวนา “พิพิธภัณฑ์ – การท่องเที่ยวและการจัดการเพื่อความอยู่รอด” รวมทั้งปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ภูมิวัฒนธรรมเมืองพิษณุโลก” โดย รองศาสตราจารย์ ศรีศกร วลลิโถม และความเห็นจากผู้เข้าร่วมเสวนาดังกล่าว เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จ. พิษณุโลกนั้น มีทั้งข้อเสนอเรื่องพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีของชาวพิษณุโลกแทบไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาคเหนือหรือล้านนา แต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาคกลางมากกว่า รองศาสตราจารย์ ศรีศกร วลลิโถม เสนอว่าพิษณุโลกควรจัดเป็นภาคกลางตอนบน ไม่ใช่ภาคเหนือตอนล่าง โดยมีคำอธิบายประกอบดังนี้

“ คนที่อยู่ในเขตนี้เป็นภาคเหนือหรือไม่ แม้แต่ภาษา รูปแบบก็ต่างกัน แล้วเหตุไฉนจึงต้องเป็นภาคเหนือตอนล่าง โดย landscape (ภูมิทัศน์ – ผู้วิจัย) ต่างกัน ภาคเหนือตอนบนนั้นเป็นเขตที่มีหุบเขา มีแอ่ง ทั้งแอ่งเชิงใหม่ แอ่งลำปาง แอ่งเชียงราย แอ่งแพร่ แอ่งน่าน แล้วมีหุบเป็นบริวารแต่เขตภาคกลางของเราไม่มีหุบนะครับ มีแต่แอ่งใหญ่ๆ แอ่งของเรามีลุ่มน้ำ 3 สายด้วยกันคือ ลำน้ำน่าน ลำน้ำยม และลำน้ำปิง คือมันมีจากจุดนี้เป็นภาพการเกิดเมืองที่สำคัญขึ้น

เมื่อครั้งที่เป็นอาณาจักรสุโขทัย -- เมืองสุโขทัย เมืองพิษณุโลก เมืองกำแพงเพชร เห็นใหม่ มันสัมพันธ์กัน แล้วถามว่าลำดับความสำคัญของเมืองมันพอกัน สุโขทัยเป็นเมืองแรกเริ่มที่เกิดขึ้น แต่หลังจาก 100 ปีหลังไปสุโขทัยทรุด พิษณุโลกขึ้นแทนที่จึงมีพระพุทธชินราชเป็นสัญลักษณ์ และเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางภาคกลางตอนบนมาตลอด”

ความเห็นและข้อเสนอดังกล่าวจะเชื่อมโยงไปสู่คุณค่าความหมายทางวัฒนธรรมของเมืองพิษณุโลกที่ รองศาสตราจารย์ศรีศักร ให้ความหมายว่าไม่ได้มีเฉพาะพระพุทธชินราชและพิพิธภัณฑสถานต่างๆ เท่านั้น โดยเฉพาะผู้ทำพิพิธภัณฑสถานซึ่งต้องศึกษาเรื่องภูมิวัฒนธรรมและจัดทำพิพิธภัณฑสถานให้คนท้องถิ่นได้รู้จักตัวเอง

“ ถ้าเราศึกษาเรื่อง Culture landscape (ภูมิวัฒนธรรม – ผู้วิจัย) ในการทำพิพิธภัณฑสถานนี้เพื่อให้คนท้องถิ่นได้รู้จักตัวเอง เราบอกนักท่องเที่ยวได้ว่า เรามีโคตรเหง้า เรามีรากเหง้าหรืออะไร บรรพบุรุษในท้องถิ่นนี้ถึงแม้ว่าจะต่างกันเรื่องชาติพันธุ์แต่เขาก็เป็นบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม เรารับสิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดมาแล้วเราจะอยู่กันยังไง คือ เรารู้จักตัวเองก่อน และการทำพิพิธภัณฑสถานใหญ่ไม่ได้ทำให้คนนอกครับ ให้คนใน ได้รู้จัก รู้จักตัวเองก่อน ให้รอบด้านแล้วค่อยไปเรื่องการท่องเที่ยว การเรียนรู้ educate เรื่อง landscape นี่เป็นการเรียนรู้ให้รู้จักตัวเองก่อน อดีตเป็นอย่างไร และเมื่อเราเข้าใจแล้วเราก็อนุรักษ์และพัฒนาอย่างไรให้มันอยู่รอดร่วมกัน และเวลาตอนนี้ไม่ใช่เพียงแค่อนุรักษ์นะครับ ไม่ใช่การแข่งแข่งแต่คุณต้องมองเรื่องพัฒนาด้วย และการพัฒนาต้องมาจากฐานท้องถิ่นดังกล่าว โดยคนในเพราะคนในท้องถิ่นรู้ชีวิตของเขาดี เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายในการทำพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ต่างๆ ก็เพื่อให้คนท้องถิ่นนั้นรู้จักตัวเองและความรู้นั้นก็นำมาอนุรักษ์ว่าทำอย่างไรให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อ จะพัฒนาอย่างไรให้สืบเนื่อง เพราะว่ามันุษย์มันมีทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ถ้าคุณจะอนุรักษ์แบบแข่งแข่งมันทำไม่ได้ อาจจะทำได้เฉพาะจุด”

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยรวบรวมข้อเสนอแนะและความเห็นจากกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้แทนสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก เสนอไว้ว่าพิพิธภัณฑสถานควรแสดงให้เห็นความเป็นมาของเมืองพิษณุโลกและต้องการให้มีการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเพิ่มขึ้น รวมทั้งเห็นว่านักประวัติศาสตร์ นักวัฒนธรรม ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน และพิพิธภัณฑสถาน ต้องมีการแลกเปลี่ยนด้วยการประชุมเสวนาให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม

#### 4.2.3 ข้อค้นพบ

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ( Participation observation) ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก ( In-depth interview) ในกลุ่มตัวอย่างประชากรตัวอย่างที่ให้เฉพาะประเด็นสำคัญ (Key informants) เนื่องด้วยผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างมีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงาน สร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจและความเชื่อถือมาในระดับหนึ่งแล้ว

ขณะเดียวกันการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างคำถามช่วยเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความผ่อนคลายเป็นธรรมชาติและสามารถแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความมุ่งมั่นห่อถอขอคำปรึกษาหารือ ขอความเห็นใจและเกิดกำลังใจในระหว่างการสนทนา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรในงานวิจัยนี้จึงมีลักษณะเป็นจริง มีความหมายและมีความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้างหลักที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไว้ใน 4.2.2 เรื่องสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและยังปรากฏในหัวข้อย่อย 4.2.2.1 ซึ่งเป็นเรื่องของงบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ และ 4.2. 2.2 ที่เกี่ยวกับปัญหาด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของหน่วยงานต่างๆ